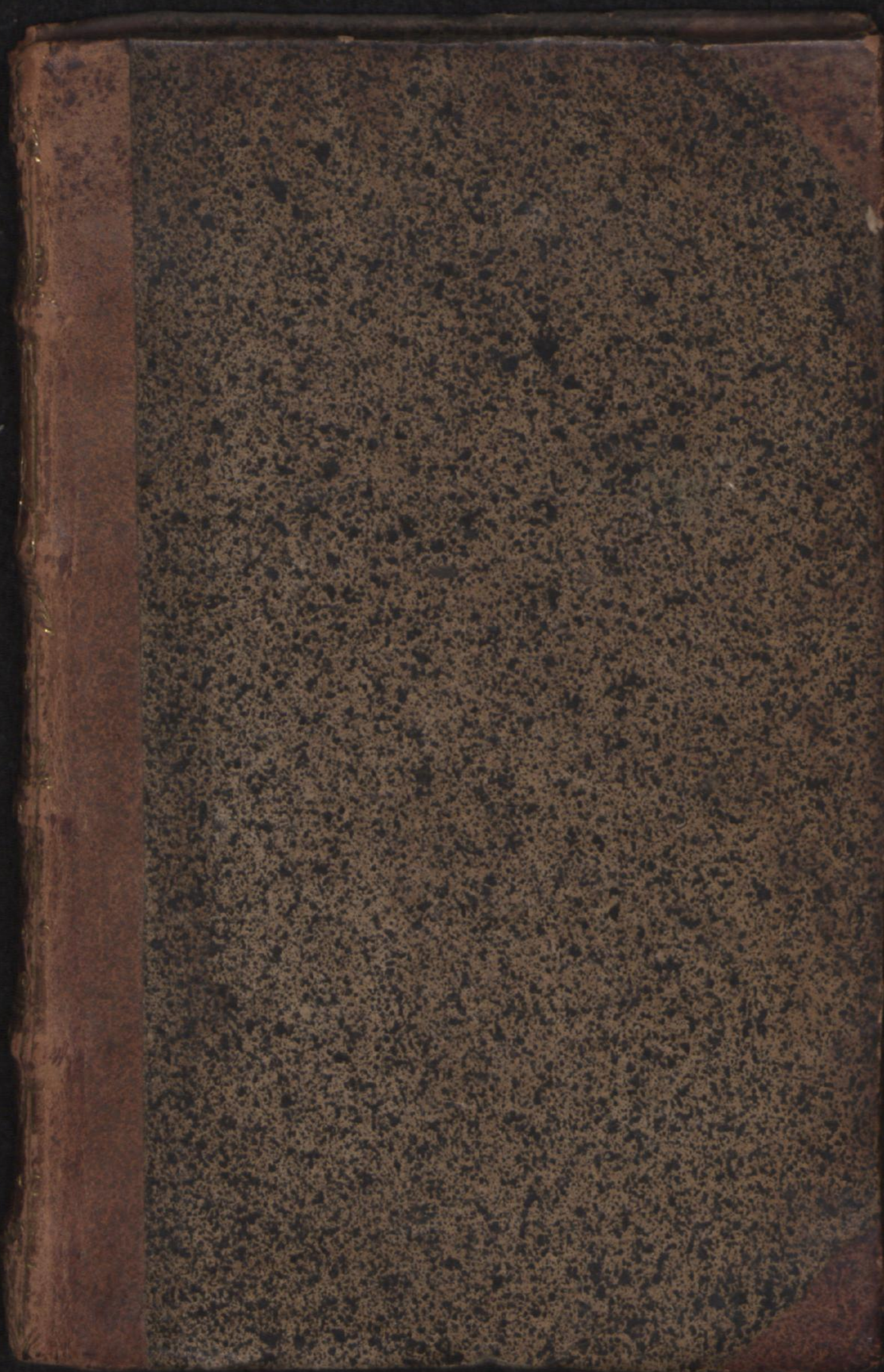
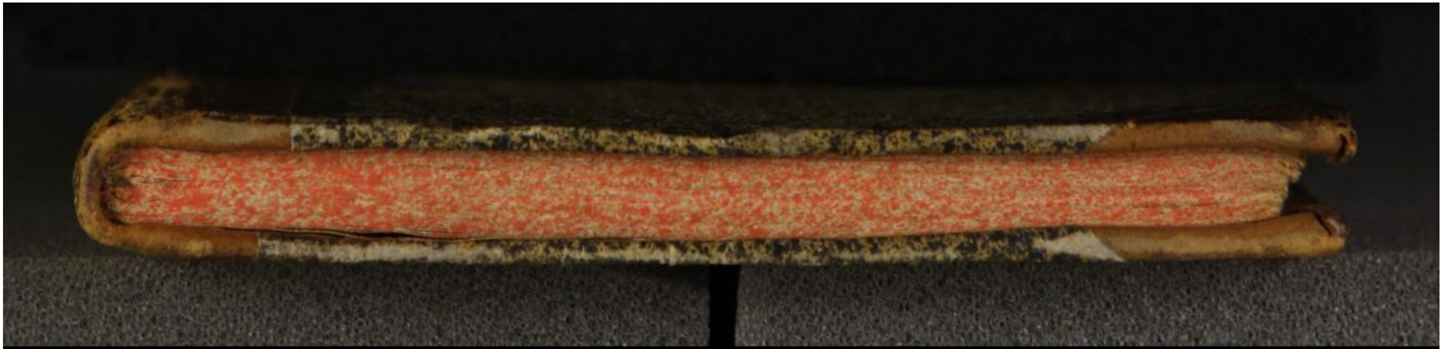

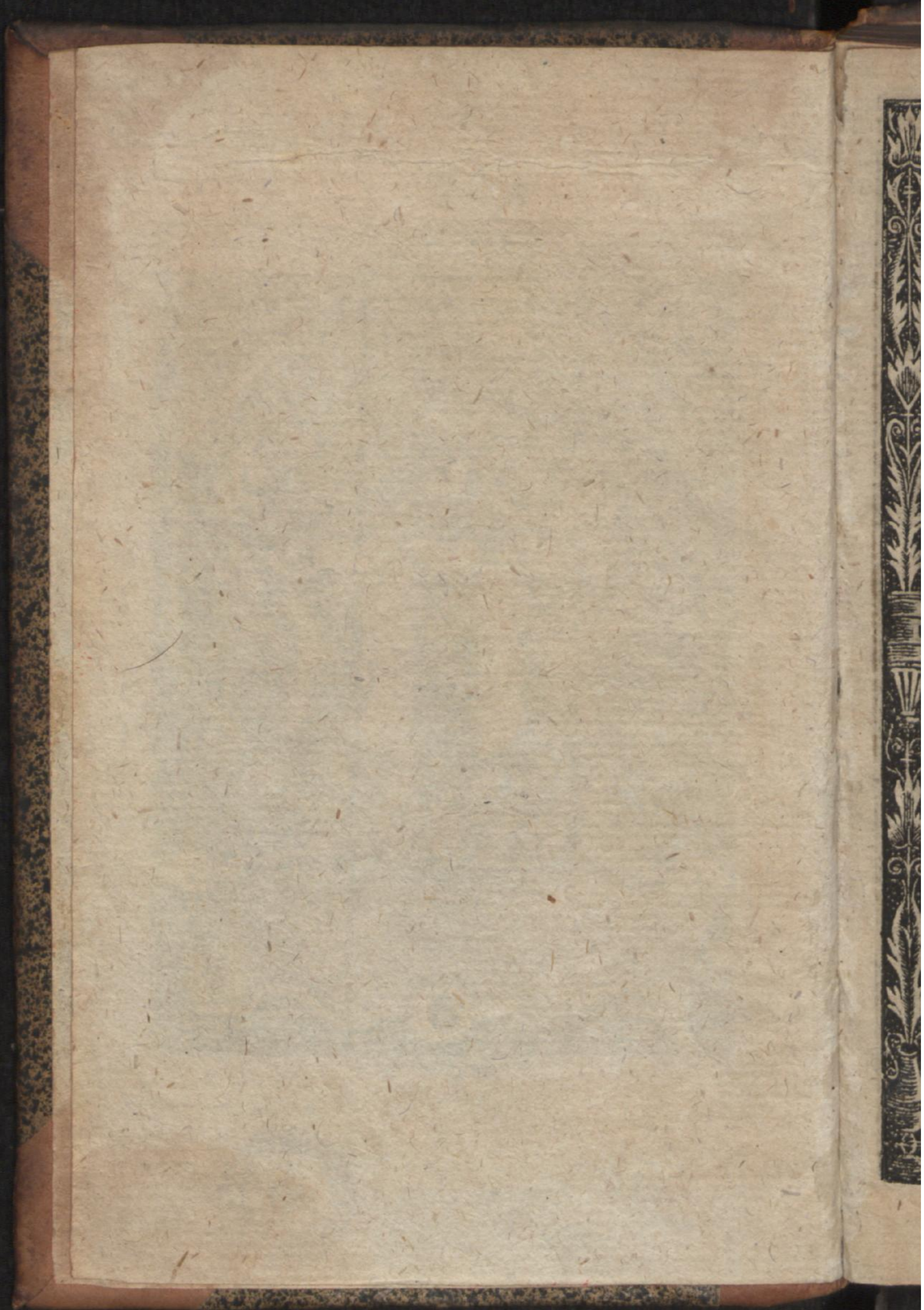

M. Fischer fecit

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

7 Maj

Tuende
Tractater:

Den Første / Er
En Trøste Scrifft / for Fructsommelige Quinder oc Barselquinder.
Den Anden / Er
En Vnderuissning / for Fostre Modere / effter Kong: Maiett: Ordinantze.

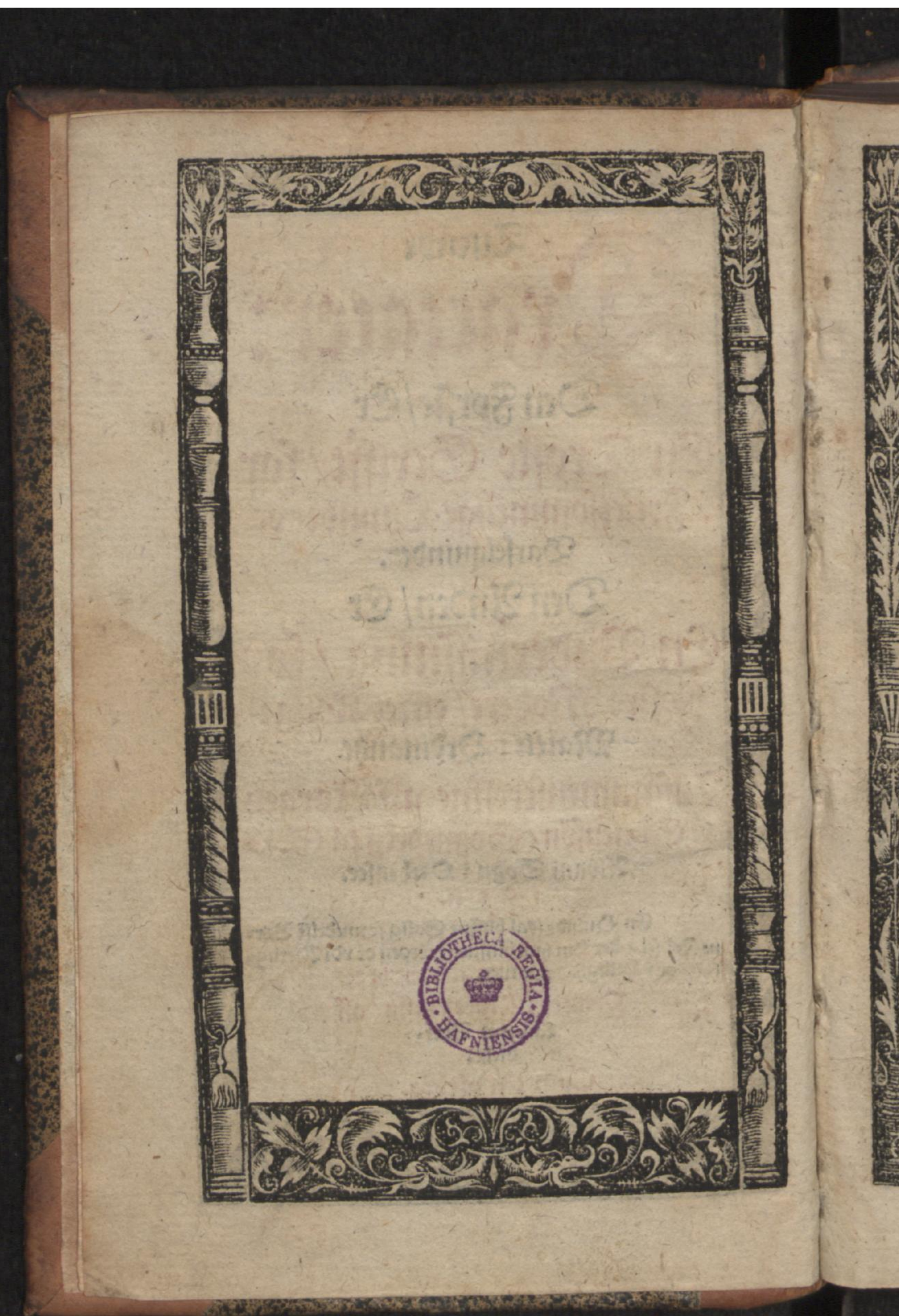
Tilsammenscreffne aff Jørgen Simensøn / Sogneprest til S. Albani Sogn i Otthensee.

1587.

En Quinde skal bliffue Salig formedelst Børne Fødsel / der som hun bliffuer i Troen oc vdi Kierlighed / oc i Hellighed met tuct. 1. Timoth. 2.

Prentet i Kiøbenhaffn / aff Laurentz Benedicht.

Cum Priuilegio.

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

Alle Erlige / Gudfryctige oc Fructsommelige Dannequinder oc Barselquinder vdi Otthensee: Ynsker ieg Naade / Lycke / Velsignelse oc en gledelig Forløsning / aff Gud Fader / ved JEsum Christum vor eniste Frelsermand oc Saliggiørere / Amen.

ERlige / Gudfrycktige / oc Dydefulde Dannequinder: Saa mange som den gode Gud met Lifssens Fruct Velsignet haffuer / eller oc her effter Velsigne vil. Eder alle oc huer for sig / giffuer ieg aluorligen at betencke / det strenge oc

A ij store

store Kaars den Visse oc Retfærdige Gud / haffuer paalagt det Quindelige kiøn / for Syndens skyld. Huilcket som er at formercke oc rettelige at kiende / baade aff Guds ord / Saa oc aff alle Barselquinders almindelige forfarenhed / for oc i / oc effter deris forløssnings tid.

Thi saa meget som Guds Ord vedkommer / taler Gud saaledis til *Euam* oc alle hendes Døtter: **Jeg vil mangfoldig giøre din kummer / naar du reder til Barsel / oc met jammer**

mer

mer ſkalt du føde dine Børn/ Gen. 3. Cap.

Huorledis Gud aff ſin Retfærdighed / oc effter ſin Sandhed/ vdretter oc fuldkommer dette bedrøffuelige Løffte met alle Barſelquinder / vide de ſelff der beſt om at dømme/ ſom Gud met Liffſens fruct Velſigner / oc i tilbørlig tid forløſer. Til det/ at det oc vel beuiſer ſig aff megen oc languarendis ſkrøbelighed / oc vndertiden aff Døden/ ſom følger hine haarde Barſelſenge: Saa at det Eble / ſom i Paradiſſ vaar Euæ ſaa leffligt/ ſødt/

 oc

oc velsmagendis / Er i denne græddedal/bleffuet icke alene hende i sin tid / Men ocsaa alle hendes Døtter offuer den gantske Verden / vedersinggeligt / Surt oc beskt: Som alle Barselquinder bekiende oc beklage.

Huor saare / om wi icke mod dette / det hellige Ecteskabs allerhaardiste Kaarss / haffde husualelse oc Trøst udi Guds Ord / maatte icke allene det Quindelige kiøn bliffue forsuffet oc forsaget: Men end ocsaa alle Eractige Ecte Mend / met deris kiere Børn / Venner oc Blods foruante / Oc da aller-

lermest / naarsomheldst deris
kiere Hustruer / bliffue met de-
ris liffuis Fruct betynget/ til at
vdstaa den forneffnde Guds
paalagde kummer oc Kaarss.
Thi da opkommer stor fryctac-
tighed paa begge sider / for Liff
oc helbrede/ oc mest for en vfor-
uent skilssmysse mellem de aller-
tryggeste oc kieriste Venner/ som
ere Hussbonde oc Hustru.
Men effterdi denne Fryctactig-
hed / først oc mest falder paa
Erlige / oc Fructsommelige
Dannequinder / Saa at de
met deris forløssnings tid bliff-
ue meget angergiffne oc be-
drøffuede / oc det aff atskillige

 til-

tilfald/ som enten dennem selff-
uer / eller andre Barselquin-
der vederfaris. Dernest/ saa
bliffuer oc vel her aff/ deris kie-
re Hussbonder oc Ecte Mend
meget sorgefulde oc bange.
Der faare haffuer ieg som en
ynckſom/oc ſelffuer offte forſøgt
Hussbonde/ Tilsammenscreff-
uet for alle Erlige oc Ecte Folck/
disse Tuende oc efterfølgendis
Tractater.

Aff huilcke den Første in-
deholder Siu Trøstestycker:
Som Erlige / Fructsommelige
Quinder/ skulle sig met fortrø-
ste mod deris forløssnings tid:
Oc her hoss befale baade deris
liffuis

liffuis Fruct / oc dennem selff-
uer / den Altsommectigste Gud
i villie oc Vold / foruentendis
i den rette tid / en gledelig for-
løssning met stor husualelse.
Huor vdaff ieg forhaaber / at
deris kiere oc Ecte Mend / skulle
ocsaa haffue Vnderuissning til
Taalmodighed / Haab / oc deris
Ecteskabs besynderlige glede oc
lyst.

Den Anden *Tractat*: Er
en aluorlig Paamindelse / at
Offrighed met Vndersaattene i
alle Steder oc Byer / skulle op-
spørge / haffue oc holde / for-
sporge / haffue oc holde / for-
farne oc Forstandige Fostre-
Modere / som kunde rettelige

A v faare-

faarestaa deris Kald/ til at beuare baade Barselquinders oc deris Børns liff: Saa meget dennem mueligt være kand. Oc de der om i denne samme *Tractat* bliffue Underuisde oc paaminte.

Disse tuende *Tractater*, tilscriffuer oc skencker ieg Eder/ i Erlige Dannequinder i denne By oc Meenighed. Først fordisaa: At ieg haffuer vdi min omgengelse paa mit Embedis vegne / seet oc forfaret / baade paa en part aff de Erlige Quinder / som ere nu vdi HERREN heden soffuede. Dissligest oc saa paa nogle aff Eder/

Eder / som end nu igenleffue / megen kummer / forfærdelse oc banghed / mod Eders forløss-nings tid / oc effter hende: At huilcke Gud end nu haffuer liffuet sparet / oc vil her effter / som tilforne skeet er / Velsigne met liffs Fruct / De skulle haff-ue ved Haanden / de syncker at trøste oc oppeholde sig met / som ieg i forgangne Aaringer haff-uer husualet dennem met.

Hernest / fordisaa / At i alle / oc huer for sig / haffuer væ-ret min kiere Hustru / til stor trøst oc Tienstactighed vdi mange hendis haarde oc ban-ge Barselsenge / i det i haffue

været

været vbesuerede / hende saa vel om Natten / som om Dagen / at besøge oc trøste.

Dissligeste ocsaa / Fordi / at i haffue været oss begge mange sinde / i lige maade baade til trøst oc tieniste / vdi vort Ecteskabs Huss Kaars / met Otte vore kiere Børns Død oc affgang: Hoss huilcke saa vel / som hoss oss (deris bedrøffuede Forældre) i haffue ladet see Eders store ære oc goduillighed / i Eders neruærelse.

For det sidste ocsaa her faare / at Eders Dannemend / saa vel som i selffuer / ere mig daglig til hielp oc forfremmelse

for

for min Persone/ oc vdi mit Embede/ at ieg meener mig oc der faare/ at være dennem oc Eder/ all ære/ trøst oc tieniste igen skyldig oc plictig.

Der faare beder ieg Eder alle/ oc huer aff Eder for sin Persone: At i ville i saa god en meening/ anamme/ igennem læse/ oc anlegge begge disse *Tractater*, Som at ieg haffuer dennem sammenscreffuit/ oc aff it oprictigt Hierte/ vnder Eders Naffne ladet vdgaa/ til Eders Erlige Hussbonders oc Eders egen Trøst oc glede: Huor til Gud/ oc min egen Samuittighed/ skal være mit Vidnisbyrd.

Den-

Denne samme gode oc Allermectigste Gud / hand Velsigne oc beuare Eder alle met Eders kiere Dannemend oc fromme Børn/ vdi it langt oc sundt Liff oc leffnet / Oc giffue Eder Lycke oc Benedidelse til Siel oc Liff / ved sin hellig-Aand / oc for sin allerkieriste Søns vor HErris Jesu Christi skyld: Som met Faderen oc den hellig Aand / leffuer oc regnerer en sand oc Benedidet Gud i all Euighed. Amen/ Amen/ Amen.

Actum Odensee/ *Dominica Iubilate*, Paa huilcken dag CHristus selffuer Predicker/ for

8

for alle bange Barſelquinder / oc trøſter dennem met en gledelig Forløſſning: aff deris Liffuis Foſter.

E. W. T.

Jørgen Simenſøn.

Sognepreſt til S. Alban.

Iohan: 3.

Saa elskte Gud Verden / at hand gaff sin Enbaarne Søn / Paa det / at alle de som tro paa hannem / icke skulle fortabis / Men haffue det Euige liff.

Den Første TRACTAT.

Om Siu stycker / som Fructsommelige Quinder oc Barselquinder sig met fortrøste skulle.

Det Første Stycke.

VOrst oc fremmerst / skulle alle Fructsommelige Quinder / oc Barselquinder dette vide oc betencke / At det er alt aff Guds Faderlige villie oc paaleg / met alle Euæ Døtter / at de met kummer skulle rede til Barsel / oc met

jammer føde deris Foster til denne Verden. Thi saa scriff-uer Moses/ Gen. 3. At Gud sagde til den første Quinde:

Jeg vil skicke dig meget kummer til/ naar du reder til Barsel/ oc met kummer skalt du føde dine Børn/ etc.

Denne Predicken som Gud i Paradis selffuer haffde til Euam /alle leffuendis Menni-skers Moder/ er oc alle hendes Døtter meent oc betenckt/ at de skulle hende høre oc lyde. Der faare/ effterdi det er Guds Ret-færdige paaleg / oc hans Fa-der-

derlige villie/ oc ey det maa anderledis være/ da skulle oc alle Gudfryctige Dannequinder/ veluillig giffue sig vnder dette Guds Kaars: paa det at de i saa maade met deris Lydighed oc Tolmodighed/ kunde i deris Hierter oc met det hele Legeme/ ære oc prise deris Gud oc HERRE. Thi Tolmodighed er en kaastelig ting for Gud: Som Propheten Hieremias siger. Det er en kaastelig ting at være Tolmodig/ oc Haabe paa HERRENS hielp/ Thi HERREN bortkaster

icke Euindelige: Hand bedrøffuer vel / Men hand/forbarmer sig igen effter sin store Miskund. *Threnorum, Cap. 3.* Oc Apostelen Jacobus/ Cap. 1. siger saaledis: Jt Menniske som lider Fristelse / (det er / Kaarset) Effter at hand er prøffuit/ da skal hand faa Liffsens Krune / huilcken Gud haffuer loffuet dennem / som hannem elske.

Det

Det Andet
Stycke.

HOr det Andet/ skal huer Dannequinde vide oc tro/ At Gud haffuer icke lagd dette Kaars paa det Quindelige kiøn/ aff Vrede eller affuind/ om det end vndertiden/ stiller sig haardere met den ene end som met den anden. Eller oc/ om den ene Barselseng/ bliffuer en Erlig Quinde mere bedrøffuit oc bange/ end en anden tilforne været haffuer: Thi hues sig i saa maade tildrager met nogen forandring/ det skeer der faare/ at Gud vil stundem

det saa haffue/ at nogle besyn-
derlige Quinders personer/
skulle en føye tid/ bliffue hans
kiere Søn lige vdi lidelse/ At
de ocsaa i sin tid maa æris met
hannem: Thi Gud hand hand-
ler icke hadskelige met dem/ som
ved Christum ere bleffne hans
Børn/ oc Himmerigis arff-
uinger/ formedelst Troen oc den
hellige Daab: Men elsker den-
nem vdi sin elskelige Søn/ Oc
haffuer stor behagelighed til
dem/ Som hand oc lader høre/
Matth. 3. For min elske-
lige Søns skyld/skal alle
være mig behagelige som
hannem høre.

Hid

Hid hører ocsaa Paulj ord/ Tit: 2. der siger: Gud vor Frelseris venlighed oc Kierlighed mod alle Menniske/ er obenbaret/ icke for de Retfærdigheds gierningers skyld/ som wi giorde: Men effter sin Barmhiertighed/ giorde hand oss salige formedelst igenfødselens Bad oc den hellig Aands fornyelse/ Huilcken hand haffuer rige-

ligen vdgydet offuer oss/ formedelst Christum vor Frelsere: Paa det wi skulle formedelst hans Naade være Retfærdige/ oc Arffuinge til det euige Liff/effter Haabet.

Derfaare skal huer bange Barselquinde tro oc Haabe/ at den gode Gud skal visselige henuende all den Bedrøffuelse hende vederfaris/ sig til ære/ hende oc alle hendes Venner til Trøst oc glede/ i huor haardelige hand den i begyndelsen paalegger: Thi hand kand

baade

baade sla neder / oc reise op igen / baade ihielsla oc igen leffuendis giøre / 1. Samuel. 2.

Det Tredie Stycke.

FOr det Tredie / skal huer Erlig Quinde trøste sig met den hellige Apostels S. Peders ord / 1. *Epist. 3. Cap* Huor hand kalder Fructsommelige Quinder / Guds forordinerede Redskab / ved huilcke hand formerer den hellige Kirckis indbyggere: oc fuldkommer Himmerigis arffuingers mandtal: Oc der sammestieds /

By siger

siger dennem at være Naadsens metarffuinger / til det euige Liff for Christi skyld / som de tro paa.

Huad kand nu være Erlige Quinder en større ære / end at de kaldis aff den hellig Aand / saadanne Guds Redskab til hans tieniste / oc den hellige Kirckis forfremmelse? Eller huad kand være dennem en større Trøst / end at de høre oc vide dennem at være deris kiere Hussbonders / Børns / oc andre Venners metarffuinge (aff Guds Naade) til det Euige liffuis glede oc lyckfalighed?

Mand holder jo det for en

en stor ære oc en besynderlig for-
deel i Verden/ at brugis aff
mectige Herrer oc Førster til
deris Regimentis oc villies be-
stilling oc forfremmelse: Oc
mand der faare forventer sig
igen aff deris gunst oc Fromhed
stor Forlenning oc forering/
huilcket oc vederfaris dennem/
som troligen vdretter hues Cre-
dents oc Fuldmact som dem er
offuerantuordet aff deris Her-
rer: Meget mere skulle Gud-
fryctige Barselquinder regne
sig dette til ære oc fordeel/ at
de brugis til den gantske hellige
Treføldigheds Rigis forfrem-
melse: Oc haffue Forjettelse
aff

aff hannem / baade for dem selff / saa oc for deris Børn / om Himmerig oc det euige Liff. Saa meget dem selffuer belanger / Trøster den hellig Aand dennem saaledis / oc siger. En Quinde skal bliffue Salig ved sin Børnebyrd / der som hun bliffuer i Troen / i Kierlighed oc Hellighed / met tuct / I. Timoth: 2. Och saa meget deris Børn vedkommer / siger Christus selffuer om dennem: Deris er Himmerigis Rige / Marc. 10.

Til

Til huilcket somme hedensendis strax i Fødselen/ eller nogen kort tid der effter: Somme i deris fremuext oc feyriste alder/ Oc somme sparer Gud oc bruger her i Naadsens Rige i atskil=lige Kald oc bestillinger/ til sin Kirckis opbyggelse/ deris egen velfærd/ oc deris kiere Foræl=dre til daglig Trøst oc tienist=actighed: Oc giffuer disse alle tilsammen i Opstandelsen/ det Euig liffuis Krune oc arff=uedeel/ Apoc: 2.

Det

Det Fierde
Stycke.

FOr det Fierde/ skulle Erlige Dannequinder betencke/ at ligeruiss som Gud haffuer beskicket alting sin tid: Som Salomon Predickere siger i det 3. Cap. Alting haffuer sin tid/ Oc alt det som mand tager sig faare vnder Himmelen/ haffuer sin stund: At Fødis haffuer sin tid/ at Dø haffuer sin tid/etc. Saa haffuer hand oc betenckt

huer

huer Fructsommelige Quinde sin kummers oc sin Trøstelsis tid: Huilcket vor Herre Jesus oc selffuer lader høre/ Johan: 16. sigendis: Naar en Quinde hun Føder/ da haffuer hun banghed/ Fordi hendis time er kommen: Men naar hun haffuer fød Fosteret/ tencker hun icke mere paa den banghed/ for den gledis skyld / at it Menniske er fød til Verden.

Der faare skulle alle

Fruct-

Fructsommelige Quinder oc Barselquinder/ trøste sig met disse den hellig Aands oc vor Herris Jesu Christi ord/ vdi huilcke dennem loffuis i den rette tid/En stor Hiertens glede aff deris deylige Fostere/ som de haffue hafft deris kummer oc banghed faare/effter at de ere fremkomne til dette naturlige Liff.

Om det Femte Stycke.

FOr det Femte/ skulle Dannequinder trøste sig met Guds Allmectighed oc Barm-

Barmhiertighed / Thi hans Haand er icke forkaartet nogen tid / Esai. 59. At hand jo kand hielpe: Oc hans Barmhiertigheds øyne staar altid obne offuer dennem / som hand met sit Kaars besøgt haffuer / Saa at naar alle Venners Raad slar feyl / da begynder Gud først at beuise sin hielp aff sin Barmhiertighed oc medynck offuer sine Vdualde. Der faare raader Syrach saaledis Cap. 2. oc siger. **Forlad dig paa HERREN / hand skal icke skuffe dig: Haabe det beste altid aff**

C han-

hannem/ saa skal hand
befri dig: Thi hand er
Naadig oc Barmhier-
tig / Hand forlader
Synderne / oc hielper i
Nød.

Dette altsammen beken-
der Sara Tobiæ Hustru/ aff
sin egen forfarenhed/ i det
hun siger/ Tob: 3. Huo som
frycter Gud/ hand bliff-
uer Trøstet effter Sor-
rig oc Fristelse/ oc frelst
aff bedrøffuelse: oc hand
finder Naade effter
Stra-

Straffen: Thi HER-
REN haffuer icke Lyst
til vor fordærffuelse/
Hand lader Solen skin-
ne effter Storm/oc effter
hylen trøster hand sine
rigelige met Glede:
Denne Israels Guds
naffn/ske ære euindelig.
Dette er alt det samme
Apostelen Paulus siger/
1. Cor: 10. Gud er tro-
fast/ som lader eder icke
Fristis offuer eders for-
mue: Men hand giør

saadan Ende paa Fri-
stelsen / at i den kunde
taale. Haabe sig derfaare
huer Christen / paa denne sam-
me Allermectigste oc Barm-
hiertige Gud / hoss huilcken
ingen ting er wmuelig.

Om det Siette Stycke.

For det Siette / skulle Fructsomme-lige Quinder i deris kummers tid / Trøste sig met vor HErris Jesu Christi Foriettelse / Johannis i det 16. Cap. Huor hand saa siger. Huad i bede

Fade-

Faderen om i mit Nafn/ det skal hand giffue eder. Huilcket sit Løffte hand haffuer grundet paa sin Himmelske Faders befalling/ Psal. 50. Huor hand saa siger: Paakald mig i din Nød/ saa vil ieg Frelse dig/ oc du skalt prise mig. Det er saa meent/ siger *Augustinus*, som Gud saa sagde. Der faare haffuer ieg ladet Nøden komme paa dig/ at du skalt paakalde mig/ Oc ieg skal da hielpe dig/ naar du kalder paa mig: Oc du igen

 skalt

ſkalt tacke mig/ naar ieg haff-
uer hiulpet dig.

Der faare / Naar at Barſelquinder førſt ſelffuer met deris neruærendis Dannequinder/ aff Hiertet kalde paa HERRENS hielp oc husualelſe/ Oc der hoſſ andre Chriſtne ſom daglige Bede for dennem: da ſkal den trofaſte Gud viſſelige effter ſit Løffte høre oc huſuale dem. Thi ſaadanne deris Bøner komme aff it aluorligt Hierte/oc fremſettis i den rette tilbørlige tid/ huilcken HERREN haffuer befalet at raabe til ſig vdi/oc loffuet ſin hielp i den ſamme/ ſom forſcreffuit ſtaar.

Om

Om det Siuffuende Stycke.

FOr det Siuffuende oc sidste / skal huer Erlig Barselquinde / acte oc betencke: At om Guds villie tilsiger / at hun i sin Barselseng skal bliffue en Guds Martir / oc Offre hannem i dette hellige Kald sit Legeme oc Siel / At der staar alt saa tilforne screffuet / Psal: 116. HERRENS Helligens Død er dyrebar i hans Ansict. Item / En Quinde skal bliffue Salig ved sin Børnefødsel /

 der

der som hun bliffuer i Troen/ i Kierlighed oc Hellighed met tuct/ I. Timot: 2. Item/ Hun skal see hen til den hellige Rachelis Exempel/Gen: 35. Huilcken ocsaa i dette HERRENS Kald maatte Offre hannem sit Liff oc Siel: Oc er nu for sin Tro til Christum/ oc for sin Tolmodighed oc Tuct/ naffnkundig saa lenge denne Verden staar.

Gud haffuer atskillige Aarsager oc Middel/met huilcke hand vdkalder sine Vdualde fra denne onde Verdens

mang-

mangfoldig/ Jammer oc ælen-
dighed: Dog bruger hand
dem icke før end deris Forløs-
nings bestemmede tid kommer.
Denne Dødsens tid/ met stæ-
den oc maaden/ skal alle Guds
Børn lade sig altid vel befal-
de: Thi Gud er altid god oc
Retfærdig i alle sine gerninger/
oc berammer met dennem sin
ære oc sine Christnes Salighed.

Saa skal nu huer Erlig
oc Fructsommelig Quinde/
stedse oc mæst vdi sin kummers
tid/ fatte sig it gaat mod oc
Haab/ Trøstendis sig met
Guds sin kiere Himmelske
Faders Barmhiertighed oc

Allmectighed/ at hand baade vil oc kand hielpe hende i den rette tid.

Trøste sig ocsaa met sin Saliggiøreris vor Herris Jesu Christi ærefulde Fødsel til denne Verden/ met huilcke hand haffuer Helligiort alle Christne Quinders Børnebyrd oc Barselseng: Oc met hans wskyldige Pine oc Død/ huor met hand er bleffuen it fuldkommet Offer for derís oc den gantske Verdens Synder. Och saa bliffue en tid lang hans Discipel/ tage hans Kaars paa sig/ oc efterfølge hannem/ At hun oc til sin tid/

maa

maa æris met hannem: Oc tencke paa den Herlighed oc glede / hannem vederfors i hans Opstandelse oc Himmelfart / vdi huilcken hun ocsaa bliffuer lodtagen paa den Yderste dag. Thi det som paa Hoffuedet (det er Christo) begynt er / det skal ocsaa fuldkommis i hans Lemmer / det er / i oss Christne / som hand oc her til haffuer bedet Faderen paa vore vegne / Johan: 17. Huor hand saa siger. Jeg vil at de som du haffuer giffuet mig / skulle oc være hoss mig huor som Jeg er /

at

at de skulle see min Herlighed/ som du haffuer giffuet mig: Thi du elskte mig før end Verden bleff grundfest.

Skal hun oc trøste sig met den Himmelske husualere oc Trøstermand/ som er den hellig Aand: Huilcken der er altid krafftig i de skrøbelige/ oc forarbeyder all deris Modgang oc Bedrøffuelse til Guds ære/ oc deris egen Trois Tolmodigheds oc Saligheds forbedring.

Denne samme gode Gud/ vor kiere Himmelske Fader/ met

met sin kiere Søn vor Herre Jesu Christo/ vor eniste Saliggiørere/ oc den værdige hellig Aand/ som er alle Bedrøffuedis Trøstermand: Giffue huer Erlig/ Fructsommelig Quinde/en gledig Forløssning: Oc vnde hende sit Liffuis Foster til Verden lydeløst/ oc til den hellige Daabs deelactighed at komme. Paa det at wi alle tilsammen maatte kiende/ ære oc tiene denne samme sande oc hellige Trefoldighed/ i dette neruærendis oc det tilkommende Euige Liff. Hannem ske nu oc i all Euighed / ære / Loff oc tacksigelse / Amen/ Amen/ Amen.

Nogle Bø-
ner/ som Fructsomme-
lige Quinder oc Barsel-
quinder ienfflige skulle læse
oc Bede.

En Bøn som Ectefolck
bede skulle/ naar de fornemme
Guds Velsignelse met Liffs fruct/
i deris Ecteskab forhaanden
at være.

O gode Gud/ oc aller-
kieriste Himmelske
Fader: Dig tacke
oc prise wi/ at du
haffuer oss tilsammenføyet oc
indset i denne din Stat/ det
hel-

hellige Ecteskab: Oc haffuer her vdi begaffuet oss met din Velsignelse. Wi ocsaa bede dig hierte kiere Fader/ vdi din Søns vor HERris Jesu Christi naffn/ at du vilt lade dig denne Fruct være befalet. Oc efterdi wi icke kunde før end den bliffuer fød/ lade den komme til dig i andre maade/ end ved vor Bøn. Saa befale wi den samme i din Guddommelige Naade oc beskermelse/ paa denne din Søns tilsagn oc Forjettelse. Huad i bede Faderen om i mit Naffn/ det skal hand giff=

giffue eder. Naar samme Liffs Fruct effter din Guddommelige Barmhiertighed/ bliffuer fød til Verden/ Da ville wi ocsaa føre den til dig/ ved den hellige Daab oc Gudfryctig optuctelse/ Saa meget som du allerkieriste Gud oc Fader/ oss der til/ met din Naade oc bistand for vor HErris Jesu Christi din kiere Søns skyld/ forhielpe vilt. Huilcken met dig oc den hellig Aand/ ske ære/ Loff oc tacksigelse/ nu oc vdi all Euighed/ Amen.

En Hussbondis Bøn / for sin Hustru daglig at bede / naar hun er Fructsommelig.

O Almectige Euige Gud / Barmhiertige Fader oc alleruiseste Skabermand: Du som oc haffuer sagd til Mand oc Quinde / som Erligen i det hellige Ecteskab samlis: Værer fructsommelige / oc formerer eder. Huilcken din befalning / du ocsaa haffuer hoss min kiere Hustru met din Velsignelse efftérkommet / Oc paalagd hende sin

 Barne-

Barnefødsels kaars / oc det samme for hende oc alle Gudfryctige Barselquinder helligt giort / ved din kiere Søns vor HErris Jesu Christi hellige oc rene Fødsel. Jeg beder dig / O naadige Fader / HERRE oc Gud / at du naadelige vilt beuare / oppeholde oc forfremme denne min kiere Hustrues liffs Fruct: oc icke lade den i Fødselen fordærffuis / Men hende naadelige i den rette tid / til dette Naturlige liff forhielpe. Oc der hoss beuare min kiere Hustrues liff oc helbrede: For vor Herris Jesu Christi din kiere Søns skyld. Huilcken met dig

dig oc den hellig Aand/ leffuer oc regnerer en sand oc Benedidet Gud i all Euighed/ Amen.

En saare trøstig Bøn/

som en Fructsommelig Quinde skal bede/ baade for sin Forløssning/ oc udi sin Fødsels stund.

ALmectige/ Euige/ Barmhiertige Gud/ oc trofaste Fader: Jeg arme oc syndige Quinde/ tacker dig aff mit Hiertis grund/ at du haffuer Velsignet mig met mit Liffs fruct. Jeg beder din grundløse Barmhiertighed/ i din kiere Søns vor HErris

oc Saliggiøreris Jesu Christi naffn: Oc paa denne hans Foriettelse / at hand siger:

Huad i bede Faderen om i mit Naffn / det skal hand giffue eder.

At du vilt forlene mig den hellig Aand / at ieg kand kiende saadan min Fructsommelighed / at være din Guddommelige Velsignelse: oc være dig altid tacknemmelig der faare aff Hiertet. Beholt oc regere mig ocsaa ved din hellig Aand / at ieg icke findis vtaalmodig for dig i Fødselens Pine / met mine ord / facter eller Hiertelag:

lag: Oc der som ieg aff Naturlig skrøbelighed nogenlunde foraarsagis til vtaalmodighed/ At du Faderligen vilt tilgiffue mig den/ for Christi skyld.

Giff mig ocsaa din Faderlige naade/ At ieg maa føde mit Liffs fruct til Verden i ret Naturlig tid/ met Liff oc helbrede/ at det maa komme til den hellige Daab/ oc bliffue en salig Christen/ oc den hellige Kirckis indbyggere. Paa det at ieg effter min kummer maa gledis igen/ oc forgette hues pine ieg haffuer lidt i min Børnefødsel/ ved saadan din Guddommelige Velsignelse/ oc mit

fødde oc døbte Barn. Men der som det effter din allerbeste villie/ saa nu skede oc ginge/ at enten ieg eller mit Liffs fruct/ eller ocsaa begge/ skulde dø offuer denne Fødsel: Da beder ieg dig/ min allerkieriste Fader/ forlene mig it ret taalmodigt oc villigt Hierte der til. Giff mig en bestandig Tro oc Haab/ for din kiere Søns Jesu Christi skyld/ at ieg ved din Naade/ oc hans døds krafft oc fortieniste/ maatte trøste mig mod Dødsens forskreckelse/ oc mod alle Helffuedis porte.

Her hoss beder ieg dig allerkieriste Gud oc Fader: At

du

du vilt i saadan min Angist oc nød/ lade mit arme Foster oc Barn/ ocsaa være dig befalet. At om det icke for allehaande Aarsagers skyld/ kunde komme til den hellige Vanddaab/ Da lad din kiere Søns Jesu Christi dyrebar Blods krafft oc fortieniste/ icke bliffue mit Foster frarøffuit/ Huercken for min/ icke heller for sin egen metfødde Synds skyld: Men tag det ocsaa til Naadens Rigis velsignelse/ oc ærens deelactighed: Paa det/ at wi baade tilsammen kunde glede oss met dig/ i de Retfærdigis ærefulde oc gledelige Opstandelse.

delse. Oc tacke dig/ oc denne samme din kiere Søn/ met den hellig Aand i Euig Euighed/ Amen/ Amen/ Amen.

En Tacksigelse til Gud/ naar hand haffuer naadelige hiulpet met en gledelig oc tidig Fødsel.

O Du Naadefulde oc Barmhiertige Gud/ oc allerkieriste Himmelske Fader. Du som nu saa naadelige haff-uer beuist dig at være den rette oc sande Nødhielpere: Som da hielper/ husualer oc trøster/ naar at Menniskens hielp oc Raad feyle oc affslar. Du

som

som aff denne din store Naade/ oc ved din Guddommelige Mact / haffuer ocsaa vden all vor fortieniste / giffuet oss it deyligt leffuendis oc lydeløst Barn/ oc det nu fordret oc forhiulpet til denne her Verden at komme. Wi tacke dig aff vor gantske Hierte/ for saadan din wsigelige Naade oc velsignelse: Oc wi bede dig ydmygelige/ i din kiere Søns vor Herris Jesu Christi naffn/at du fremdelis vilt lade dette samme Barn / bliffue ved den hellige Daab/ indplantet i din Christne Kirckis Brøderskab / oc der vorde deelactig i din Faderlige

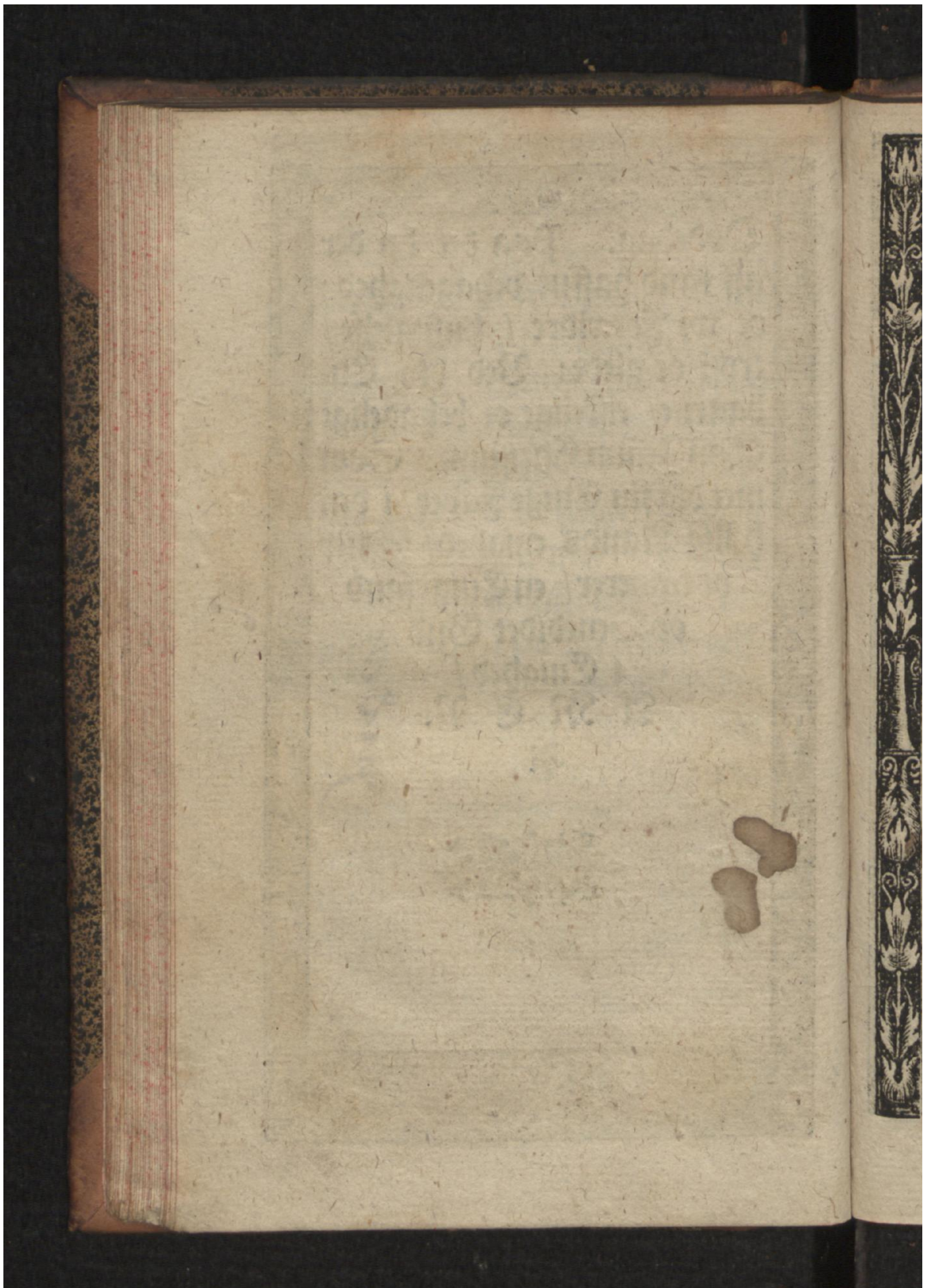
D v

lige Naade/ oc din kiere Søns Blods krafft/ Pines oc Døds værdskyld oc fortieniste: Helliggiøris ved den hellig Aand/ bekomme Syndernis forladelse/ oc stadfestis til det Euige Liffs fortrøstning. Wi bede dig ocsaa Hiertelige/ at dette samme Barn/ met de andre/ som du enten tilforne haffuer giffuet oss/ Eller her effter giffuendis vorder/ maa vnder din Faderlige tilsiun/ opuoxe/ met sundhed oc helbrede til din Guddommelige ære/ Oc forfremmis i alle Christelige dyder/ Alder oc Naade/ for dig oc alle Menniske/ indtil sin

Døde-

Dødedag. Paa det du der
aff kand haffue behagelighed:
oc wi Forældre / husualelse /
trøst oc glede: Ved din En-
baarne/ elskelige oc behagelige
Søn Jesum Christum: Som
met dig sin Euige Fader/ i den
hellig Aands enighed/ leffuer
oc regnerer/ en Euig/ sand
oc Benedidet Gud
i Euighed/
A M E N.

Den Anden TRACTAT.

Om gode Fostre Modere at haffue: met deris. Underuissning / Huorledis de skulle sig i deris Kald forhandle.

Fortalen.

EFfterdi det storligen behoff giøris / til dette Menniskelige Slectis vedmactholdelse oc formering / effter Guds egen befaling / Gen: 2. At vore Børn oc efterkommere

mere vden forsømmelse/ bliffue
fordret oc forhiulpne til dette
naturlige liff: Da bør oss alle
aff Christelig Kierlighed oc
medynck/ huer effter sin Kalds
leylighed/ at betencke oc giøre
der noget ved / At vdi denne
Sag kand holdis en Christelig
orden oc Inseende/ huor faare
oc Guds ordis Tienere vdi
Kong: Maiets: Kircke Ordi-
nantze i synderlighed befales /
at Vnderuise Fostre Modere oc
Barselquinder. Effter huil-
cken befaling Jeg ocsaa er for-
plictig/ at forholde oc rette mig
vdi mit Kald oc Embede. Oc
vil ieg derfaare nu effter den
For-

Fortrøstning ieg i den første *TRACTAT* haffuer faare-screffuet Fructsommelige quinder oc Barselquinder / Vdi denne her anden *TRACTAT*, først lade høre de Aarsager/ som skulle opuecke oc tilholde Offrighed oc Vndersaatte vdi alle Stæder oc Byer/ at oplede oc nødtørfftelige underholde gode oc Forfarne Fostremodere.

Der nest Vnderuise disse samme/ Huorledis de skulle dennem Christelige oc ret vdi deris betrode Kald forhandle oc skicke/ Saa vijt mig sømmer der om at tale.

Om

Om det Første Stycke.

VLant andre Stycker/ som hører til en skickelig oc gaffnlig *Polity* vdi Stæder oc Byer: Er oc fornøden/ at Øffrigheden met Vndersaattene opleder/ samler oc forordinerer/ Fructsommelige Quinder gode oc forfarne FostreModere/ Oc dennem nødtørfftteligen vnderholde. Oc det for disse Efftersølgendis Aarsagers skyld.

Den Første: At naar vforfarne oc groffue Quinder hand-

handle met vnge Barselquinder/ bliffuer vndertiden baade Moderen oc Barnet forsømmet/ at begge stundem sette Liffuet til.

Den Anden: At om Gud forskoner oc sparer Liffuet paa vnge Barselquinder oc deris Børn: Skeer det/ at somme aff dennem komme i languarendis oc vforuindelig Siugdom/ som følger dennem ind til Døden.

Den Tredie: At mange Barselquinder aff vforstandige FostreModers haarde oc vmilde metfærd eller

 for-

forhandling/ bliffue effter den dag vfructsommelige.

Den Fierde: At mange ærlige Ecte Mend / komme vdaff deris kiere Hustruers forsømmelse/ i stor banghed/ Hiertesorg oc bekostning: Saa at somme bliffuer der offuer EnckeMend met Moderløse Børn/ oc igen foraarsagis/ at tage sig ny Hustruer/ oc deris Børn haarde Stiffmodere/ Foruden det/ at de met daglig harm oc stor bekostning/ mue opfostre deris smaa oc Moderløse Børn/met Ammer/ Skøger oc Tiuffue.

Aff disse Aarsager/ Er

vel

vel at formercke/ at det er stort gaffn for Forældre oc Børn/ at haffue fromme oc forfarne Fostremodere/ ihuad twmage mand skal haffue/ dennem at oplede/ Eller huadsomhelst bekostning mand skal anlegge paa deris Underholding.

Om det Andet Stycke.

SAa meget som den Underuissning vedkommer/ huilcken wi Guds ordis Tienere ere Fostremoderne plictige/ Effter Ordinantzen oc vort Embede: Mener ieg/ at

den kand forfattis vdi disse Effterfølgendis stycker.

Det Første: Fostremodere skulle vel offuerueye oc betencke/ disse deris Embedis Naffne/ at de kaldis i somme Lande/ Fostremodere/ oc i somme/ Jordemodere.

Fostremodere kaldis de derfaare/ At de ere de Børns som fødis skulle/ høyeste Nødhielpere/ som nest Gud oc deris naturlige Modere/ skulle oc kunde hielpe dennem til dette timelige Liff: Oc alting saa forhandle/ at de maa beholde deris kiere Moder/ som effter Fødselen kand dennem røcte

oc

oc opfoster. Der faare bør dennem at tiene huer Barselquinde oc hendis Foster/ paa det troligste/ lige som de selffuer kunde være i deris angist bestedde: Eller oc/ som de vaare deris egne naturlige Børn/ oc neste Blods foruante.

Jordemodere kaldis de derfaare/ At der som de icke trolige oc forsuarlig hielper baade Barselquinderne oc deris Fostre/ da kunde de bliffue snarlige Aarsage til begge deris Død oc Jordefærd/ eller begraffuelse.

Det Andet: Fostremodere skulle icke ansee Perso-

 nerne/

nerne/ som de skulle tiene/ Enten vdi deris Rigdom / Venner/ eller anden lycksalighed: Icke heller vdi deris Armod / Siugdom, eller andre vlycksalige vilkaar: Oc effter som deris vilkaar ere til/ da enten hielpe oc husuale/ eller oc forsømme oc bedrøffue dennem. Men tencke / at alle Christne Quinder/ de ere Gud Faders døtter/ oc vor HErris Jesu Christi dyre pant/ betalet met hans Blod oc død: Oc at deris Børn ere Guds Creaturer/aff hannem skabte oc forlent met liffuit (som nu staar i Fostremodernis hender/at beuare eller

eller forkomme) huilcke Christus i Daaben vil Helliggiøre ved sit Blods krafft/ oc den hellig Aands forlenning: At de oc met hannem effter Døden skulle arffue Himmerig oc det Euige liff. Derfaare vil hand alt tilregne sig/ huad dennem vederfaris/enten ont eller gaat: Som hand lader høre/ Matth: 25. **Huad i haffue giort den mindste aff mine/ det haffue i giort mig.**

Det Tredie: Fostremodere skulle for alting være Gudfryctige/ gerne gaa til

Kircken / oc flitteligen høre Guds ord : Bede oc begære altid aff Gud / gode Raad / hielp oc bistand / lyckelig at vdrette deris Bestilling hoss Barselquinder / Forlade sig paa Guds Raad oc methielp : oc icke tro deris egen Konst / forfarenhed oc behendighed formeget / At Gud skal icke heden sla dennem i deris egen formastelse / oc de der offuer bliffue til spot oc skamme. Naar de saaledis frycte Gud / oc forlade sig paa hannem / Saa skal hand igen oppeholde / forsuare oc velsigne dennem: Som hand giorde ved de Hebreiske Fostremodere

modere i Egypten/ Exo: 1. Huilcke icke effter Pharaonis afgudelige oc Tyranniske befaling/ omkomme de Jødiske Quinders Børn: Eller effter Fødselen drucknede dennem i den Flod *Nilo.*

Det Fierde: Fostremodere skulle være liffsalige oc letsindede/ i ord oc facter/ Paa det de kunde trøste de bekumrede oc bange Barselquinder/ oc giøre dennem frimodige/ til at vdstaa HERRENS kaars met villighed oc Tolmodighed: Bede dennem/ at de forlade sig paa den Allermectigste Guds hielp oc bistand/ naar

 de

de fornemme at deris styrcke oc Legemlig krafft er dennem icke saa stor/ som dennem tyckis behoff giordis: Oc lade dennem dette høre/ at Børnefødsel/ er icke Menniskens/ Men Guds gierning: Oc at den samme HERRE oc Gud/ som haffuer skabt it Barn i Moderens liff/ oppeholder oc vnderlige føder oc vederqueger det/ indtil sin Fødsels time: Skal ocsaa ved sin Krafft/ fremsende det til dette naturlige liff. Huilcket Dauid om sig bekender/ Psal: 22. Huor hand siger. HERRE/ paa dig er ieg kast aff min

Moders

Moders liff: Du est min Gud aff min Moders liff/ du drogst mig aff min Moders liff/ oc vaarst min tillid/ der ieg endnu vaar hoss min Moders bryst. Disse oc saadanne flere trøstige ord oc Exempler/ skulle Fostremodere vide oc opregne for Barselquinder.

Det Femte: Fostremodere skulle affraade oc forbiude Barselquinder / all vantro oc fortrøstning paa Affgudiske oc vsømmelige middel / som

brugis

brugis mod det første Budord: Saa som Kierling læssning oc Signelse / Messe Kleder at drage vdi / At henge Scriffter paa sig aff Guds ord: Oc alt andet saadant Geckerj / som Menniskens egen Phantasi oc daarlighed / aff Dieffuelens tilskyndelse haffuer paafundet. Oc Raade / at de allene befale sig Gud i hende / Haabe paa hannem / oc paakalde hannem / Thi hand er allene den rette oc mectigste Nødhielpere / Psal: 50. 51. Huor Gud saa siger om huer Christen. Hand kalder paa mig / saa vil ieg

ieg Bønhøre hannem: Jeg er hoss hannem i nød/ Jeg vil riffue hannem vd / oc giøre hannem til ære/ etc.

Det Siette: Fostremodere skulle icke være stundesløse/oc da strax forlade en bange Barsequinde/ naar alting icke saa gaar for sig/ som de foruentede: Eller oc om de haffue hiemme eller andensteds Verdslig sydsel oc bestilling. Men och saa vel som den skrøbelige Quinde / met Tolmodighed forbie tiden/ huilcken Gud haffuer bestemmet.

Det

Det Siuffuende: Fostremodre skulle icke være egensindige/ bedske oc snebske/ naar at andre Dannequinder ville oc raade noget met: Men ocsaa høre dennem/ oc følge deris Raad/ saa meget de dennem kunde met Exempler oc forfarenhed beuise. Oc tencke/ at den hellig Aand haffuer ocsaa sin forstand oc gode Raad/ i andre Gudfryctige oc ynckfomme Dannequinder/ som tilstede ere.

Det Ottende: Fostremodere skulle troligen oc i tilbørlig tid/ bruge Bad/ Legedom/ løy oc tuet/ Oc all anden naturlig behielpning hoss Barselquin-

selquinder oc Børn/baade faa-
re oc effter Fødselen. Oc der
faare hører til dette Kald/for-
standige oc behendige Quinder/
som meget gaat haffue læsd/
seet oc lærd aff gamle Fostre-
modere: Oc andre forfarne
Dannequinder.

Det Niende: Fostre-
modere skulle betencke oc tilraa-
de/ at det Barn som nu fød er/
oc kommen til denne syndige
Verden: Maa met det snariste
bekomme den hellige Daabs
deelactighed/ Indplantis i den
hellige Kirckis Brøderskab/be-
komme Syndsens forladelse/
oc stadfestis til det euige Liffuis
vis-

vished. Skulle de oc selff altid
være hoss Daaben/ om mueligt
være kand/ Acte/ oc vel tilsee/
huorledis Børnene bliffue op-
suøffte oc indsuøfft igen/ om saa
fornøden er: Oc dette selff be-
stille oc giøre/ Paa det Børnene
icke skulle forkølne/ oc der aff
bliffue skrøbelige/ eller i andre
maade forsømmis. Dette er
nu saa kortelige taled om Fo-
stremodere deris Kald/ Embe-
de oc bestilling. Gud giffue
oss alle sin Naade/
Amen.

Soli Deo gloria.

En liden Bøn/ som en Fostremoder kand giøre til Gud/ om Hielp oc Raad i alle hendis Bestillinger.

BArmhiertige Gud/ kiere Himmelske Fader: Effterdi der er huercken Raad/ Hielp eller trøst nogen sted paa Jorden/ vden hoss dig allene: Oc wi allesammen ere ringe/ oc formaa intet aff oss selff/ oc du ocsaa haffuer befalet/ at wi skulle aleniste søge Hielp/ Trøst/ oc gode Raad hoss dig. Saa kommer ieg nu som it armt Redskab/ til din Gud-

F dom-

dommelige Maiestet/ oc oplyff-
ter mine øyne til din Naadis
Throne/ oc holder mig til dine
Guddoms ord oc Foriettelser:
Oc beder dig / O naadige
Gud/ Himmelens oc Jordens
skabere/ at du vilt styre oc rege-
re/ Hielpe oc staa bj met mig/
baade Nat oc dag/ tid oc stund/
oc huert øyeblick / oc affuerie
Dieffuelens oc den onde Ver-
dens anslag imod mig: oc
beuare min Vdgang oc Ind-
gang/ vdi mit rette Kald oc be-
stilling/ paa det at alle mine gier-
ninger kunde være dig teckelig /
huor til du haffuer kaldet mig:
dit hellige Naffn til ære/ oc min
Næstis

Næstis gaffn oc beste. Oc at ieg altid kand vdi mit Kald oc gantske Leffnet/ vdi din fryct loffue oc tacke dig: Oc ved din Søn Jesum Christum/ bliffue til Euig tid Salig/ Amen/ AMEN.

En Anden gantske trøstelig Bøn/ aff Christi Pine oc Død/ som mand kand læse vdi stor angist oc nød.

Psal: 50.

Paakald mig i din Bedrøffuelse: Jeg vil hielpe dig/ at du skalt tacke mig.

Psal: 69.

Bønhør mig HERRE / thi din Miskundhed er trøstelig / Vent dig til mig / effter din store Barmhiertighed.

Skiul icke dit Ansict faar din Tienere / Thi mig er bange / Bønhør mig snarlige.

O HERRE Jesu Christe / min Frelsere oc Saliggiørere. Du som haffuer fyldistgiort / oc betalet paa det hellige Kaarsis Træ for alle mine Synder / Oc vdstaaet all Marter oc pine / baade induortis oc vduortis / oc befalet din Aand vdi din Himmelske Faders hender. Jeg beder dig

Hierte-

Hiertelige/ du vilde for saadan
din bitter Pinis oc døds skyld/
ansee denne min Nød oc bang-
hed/oc tage dig min Nød til/som
ieg nu er sted vdi/ for dit hel-
lige Naffns skyld. O HER-
RE/ ieg er suag oc skrøbelig/
mig er angist oc bange/ oc mit
Liff er nær at ende/oc min krafft
er forfalden. Vær mig naadig/
O du søde Jesu/ hielp mig/ oc
lad mig icke forfaris/thi ieg for-
lader mig gantske paa dig/ oc
giffuer min Siel oc liff gantske
oc aldelis i dit vold/ Giør met
mig effter din Naade oc velbe-
hagelige gode vilie: Min tid
staar i dine Hender/ Oc i din

Haand befaler faler ieg mig / thi du HErre oc trofaste Gud / haffuer forløst mig. Paa dig er ieg kast aff min Moders liff. Psal: 22. Dig leffuer ieg / dig dør ieg : Din er ieg / død oc leffuendis. HERRE / paa dig fortrøster ieg mig stadelig / oc tøffuer effter dig / din villie ske met mig / Huorledis du det giør / saa er ieg tilfreds : Allene vær mig Naadig / oc lad mig bliffue salig met dig til Euig tid.

O HErre Jesu Christe / Bønhør mig : Amen / Amen /

AMEN.

Prentet i Kiøbenhaffn/
aff Laurentz Bene-
dicht.
1587.
Met Kongelige Maiestatis
Frihed.
Oc findis sammestæds til
kiøbs.

